

iuventa

xenofóbia a rasizmus

Vzdelávanie a kultúra

Mládež

www.iuventa.sk

OBSAH

ÚVOD	3
Prečo xenofóbia a rasizmus?	3
1. 1. Xenofóbia a rasizmus v programe EÚ Mládež	4
1. 2. Xenofóbia a rasizmus v projektoch programu počas rokov 2003 a 2004	4
1. 3. O otázke rasizmu a xenofóbie s účastníkmi projektov	5
2. 1. Čo to je to xenofóbia?	7
2. 2. Čo je to rasizmus?	7
2. 3. Rovnaké šance	8
2. 4. Boj proti rasizmu a xenofóbii na Slovensku	9
2. 5. Aktivity boja proti rasizmu a xenofóbii v Európskej únii	10
2. 6. Historický kalendár niektorých udalostí súvisiacich s bojom proti xenofóbii a rasizmu	11
3. PRAKTICKÁ ČASŤ	13
Aktivity pre odbúranie xenofóbie a rasizmu	13
3. 1. Hra s obrázkami	13
3. 2. Chodte krok dopredu	14
3. 3. Tichá podlahová diskusia	16
3. 4. Používanie audiovizuálneho materiálu	17

ÚVOD

Prečo xenofóbia a rasizmus?

Mnohým by sa mohlo zdať, že sa o tejto téme už veľa písalo, hovorilo, prezentovalo v médiách alebo prostredníctvom iných komunikačných prostriedkov. V súčasnosti môžeme hovoriť o diverzite spoločnosti, oproti ktorej však stojí izolovanosť mnohých, ktorá bráni prístupu nových informácií, šíreniu vzdelávania, ale aj vo všeobecnosti prijímania nových skutočností a poznatkov o cudzích kultúrach. Zdá sa, že obhajoba multikultúrnosti nie je len vágnym tvrdením, ale nadobúda čoraz väčší význam. Na druhej strane pretrvávajú, ale vytvárajú sa aj nové vplyvy tak na európskej, ako aj celosvetovej úrovni, ktoré podnecujú averziu až nenávisť voči iným rasám alebo príslušníkom iných národov. Aj napriek širokej platforme boja proti xenofóbii a rasizmu, pôsobí toto úsilie ako nedostatočné a len parciálne. Hovorí sa o harmonizácii práv, o posilňovaní a budovaní európskeho občianstva, o ešte širšom zahrnutí základných práv do zmlúv a legislatív štátov, o výučbe a školiacich aktivitách zameraných na problematiku xenofóbie a rasizmu. Isté je, že sa tieto témy stali aktuálnymi pre každodennú diskusiu a len od nás závisí, ako prispejeme k tomu, aby sa povedomie o nich prenieslo do všetkých oblastí života.

Mladí ľudia sú obzvlášť citlivou skupinou, čo sa týka boja proti rôznym formám diskriminácie, z ktorých nemožno vylúčiť rasizmus a xenofóbiu. Na úrovni Európskeho spoločenstva sa navrhuje, aby sa vo všetkých zásadných opatreniach dávala priorita boju proti rasizmu a xenofóbii. Nemej dôležitá je aj práca a aktivity mládežníckych organizácií, ktoré môžu pomôcť a rozvíjať iniciatívy proti formám diskriminácie prostredníctvom viacerých projektov.

Táto publikácia aspiruje podať viacero pohľadov na spomínané formy diskriminácie, pričom ich nebude definovať komplexne, ale spomenie základné fakty a využije mnohé teoretické, ale aj praktické vedomosti, ktoré sa dajú využiť pri rôznych školiacich aktivitách. Vzhľadom na fakt, že publikácia je financovaná z finančných prostriedkov Európskej komisie, sústredí sa aj na jeden z grantových programov EÚ s názvom Mládež a na projekty zamerané na xenofóbiu a rasizmus, ktoré boli podané v slovenskej Národnej kancelárii programu Mládež v rámci jednotlivých Akcií v r. 2003 -2004. Nebude chýbať ani praktická časť a námety na aktivity, ktoré je možné využiť pri školeniach.

1. 1. Xenofóbia a rasizmus v programe EÚ Mládež

Diskriminácia na základe rasového, etnického, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie, veku, náboženstva alebo viery je v Európskej únii legislatívne zakázaná, aj keď samotný problém pretrváva. Je dokázateľné, že v niektorých členských štátoch neboli zavedené minimálne štandardy ochrany proti diskriminácii. Samotná Európska komisia vytvára antidiskriminačnú politiku, pričom vychádza z reálnych poznatkov a základov. V oblasti mládežníckej politiky je tu grantový program EÚ Mládež, ktorý sa v mnohých ohľadoch snaží propagovať mobilitu, iniciatívu, interkultúrne učenie, ale predovšetkým solidaritu a znášanlivosť medzi mladými ľuďmi. Preto je jeho zámerom vytváranie priestoru pre spoluprácu a neformálne vzdelávanie. Jedným z jeho cieľov je poskytnutie šance mladým ľuďom pre podporu boja proti akejkoľvek diskriminácii, a teda aj xenofóbie a rasizmu. Pridanou hodnotou tohto úsilia je lepšie porozumenie rozmanitosti európskej kultúry, kultúrneho dedičstva, ako aj spoločných hodnôt. Jednou z možností ako bojovať proti formám diskriminácie sú projekty realizujúce sa v piatich Akciách programu Mládež, ku ktorým patrí Akcia 1 – Mládežnícke výmeny, Akcia 2 – Európska dobrovoľnícka služba, Akcia 3 – Mládežnícke iniciatívy, Akcia 4 – Zlúčené aktivity a Akcia 5 – Podporné opatrenia.

1. 2. Xenofóbia a rasizmus v projektoch programu počas rokov 2003 a 2004

Možno skonštatovať, že v projektoch, ktoré boli podané do Národnej kancelárie programu Mládež počas rokov 2003 až 2004 má téma diskriminácie vzostupnú tendenciu a čoraz viac aplikan-
tov včleňuje xenofóbiu a rasizmus do cieľov a programu projektov, ktoré sa týmto témam venujú len okrajovo. Vo väčšine antidiskriminačne zameraných projektov sú však tieto témy kľúčové. V r. 2003 – 04 bolo prijatých do stovky projektov, v ktorých boli obsiahnuté spomínané témy, pričom najviac z nich bolo podporených v Akcii 2 (okolo 15 projektov), asi polovica bola podporená v Akcii 1 (6 projektov) z podaných projektov a Akcii 5 (5 projektov) a najmenej podporených projektov (cca. 35%) s touto tematikou bolo v Akcii 3 (3 projekty). Čo sa týka samotných Akcií, najviac projektov bolo podaných v Akcii 3 a 5, najmenej v Akcii 1.

Z organizácií najviac projektov (viac ako dve), podalo občianske združenie Keric z Čadce. Viac ako jeden projekt podali organizácie Ipeľská únia, Organizácia pomoci ZČ ZTPM, Tabita n. o., Združenie mladých Rómov na Slovensku, Neformálna skupina Hlohovec, Dom Európy, a i. Z najzaujímavejších tém projektov s témou rasizmu a xenofóbie možno vybrať napríklad: „Jedna Európa – jedna rasa“, „Tolerancia v Európe, tolerancia v nás“, „The Sun for everybody“, „Some call them Gypsies“, „One Europe, many cultures, many colours“, atď.

1. 3. O otázke rasizmu a xenofóbie s účastníkmi projektov

K otázkam xenofóbie a rasizmu sa majú právo vyjadriť aj tí zástupcovia organizácií, ktorí realizovali projekty s touto tematikou, ale aj v budúcnosti ju plánujú využiť pri svojich aktivitách. Spýtali sme sa ich, prečo je dôležité realizovať projekty s tematikou xenofóbie a rasizmu a prípadne, aké projekty plánujú v budúcnosti.

Miriám Petříková, OZ Keric (Čadca):

Tieto projekty sú dôležité, lebo chceme, aby sa stretávala mládež z rôznych krajín a zistili, že sú takí istí. Aby odbúrali predsudky. Čo sa týka našich projektov, realizovali sme projekty v rámci Akcie 5, kde boli zastúpené balkánske krajiny a potom projekt, kde boli účastníci z moslimských krajín. To bola veľmi dobrá skúsenosť. V súčasnosti pripravujeme mládežnícku výmenu v rámci Akcie 1 s krajinami z Južnej Ameriky.

Marek Hrdinský, Domov sociálnych služieb (Michalovce):

Projekty s touto tematikou by mali viesť k otvoreniu mysle tým, ktorí ju majú uzatvorenú a nechápu, že súčasťou vesmíru je každý živý tvor, nehovoriac o ľuďoch ako najdokonalejších bytostiach. Rasizmus potláča napredovanie v oblasti myslenia a cítenia voči ostatným ľuďom a pokiaľ sa ľudstvo nechce vyvraždiť samo, potrebuje na to otvorenosť, pokoru, konsenzus, priateľstvo, dohodu, uznanie a toleranciu – opak rasizmu.

Peter Benyó, Študentská únia (Komárno):

Študentský parlament v Komárne je významnou mládežníckou skupinou, ktorá zastupuje študentov maďarskej národnosti. Z tohto faktu vyplýva, že pre svoje aktivity hľadá partnerov najmä mládežnícke organizácie zastupujúce určité menšinové skupiny v danom regióne. Hlavným princípom je výmena skúseností v oblasti obhajoby práv menšín a spoznanie iných kultúr. Priestor na takúto výmenu skúseností dala mládežnícka výmena E.U.R.O.P.E. (Everyone United: Raising One Plural Europe), ktorá sa uskutočnila v lete v roku 2004.

Účastníkmi tejto výmeny boli mládežnícke organizácie z Nemecka, Poľska, Portugalska, Škótska a samozrejme zo Slovenska, ktoré zastupujú isté menšinové skupiny. Slovensko bolo zastúpené maďarskými študentmi z Komárna, Nemecko tureckou menšinou, Škótsko čiernou menšinou, poľsko-ortodoxnou menšinou a z Portugalska prišla organizácia, ktorá zastupuje mládež zo sociálne slabších rodín.

Mária Kolláriková, Jaffa Gate Forum (Banská Bystrica)

Mnoho mladých ľudí na Slovensku zdedilo predsudky voči cudzincom a národnostným menšinám od rodičov alebo starších generácií. Projekty s problematikou xenofóbia a rasizmus (hlavne EVS, mládežnícke výmeny a iniciatívy) umožňujú mladým ľuďom vycestovať do zahraničia a byť v priamom, osobnom kontakte s tamojším obyvateľstvom. Obohatí ich to o množstvo zážitkov, skúseností a priateľstiev a ich „strach z nepoznaného“ sa mení na zistenie, že mladí kdekolvek, sú si neskutočne podobní. Stretnutie sa s odlišnou kultúrou v nich upevňuje aj vlastné národné povedomie a hrdosť. Na Slovensko sa vracajú plní nápadov, napr. ako riešiť problematiku Rómov, ako pomôcť miestnej komunite, ako realizovať ďalšie projekty. Preto je dobré realizovať tieto projekty.

Marek Adamov, Truc spherique, (Žilina)

Problém xenofóbie a rasizmu (možno na prekvapenie viacerých ľudí) nezmizol ani s našou integráciou do spoločnej Európy. Takisto ako existuje všade na svete. Znížila sa možno len citlivosť ľudí naň - preto je potrebné stále znovu a znovu otvárať túto otázku na všemožných fórach, diskutovať o nej s každou prichádzajúcou generáciou. Väčšina ľudí s rasizmom neprichádza často do kontaktu - môžeme však byť obozretnejší a všimavejší, čo sa deje okolo nás. A to vyžaduje určitú prácu, je ľahké problémy nevidieť. U nás na Stanici Žilina Záriečie sa s týmto problémom

mnoho ľudí stretlo až na prednáške a diskusií s členmi občianskeho združenia Ľudia proti rasizmu a nechceli veriť svojim očiam. Už len pre túto skúsenosť veríme, že na xenofóbiu a rasizmus nemožno zabúdať a odsúvať ju medzi neaktuálne témy. Navyše žijeme v meste (Žilina), kde rasizmus a xenofóbia prerástli do oficiálnych kruhov, čo je neospravedlňiteľné. To, že z centra mesta mestskí policajti doslova vyhadzujú ľudí len preto, že sú bezdomovci alebo Rómovia, je chorou stratégiou rasovej segregácie, ktorá sa začína na Slovensku (nielen v Žiline) rozmáhať skrytá pod vyhlásenia o ochrane bezpečnosti tzv. dobrých občanov, čistení miest či prilákaní viac turistov...

2. 1. Čo to je xenofóbia?

Oxford English Dictionary definuje xenofóbiu ako „chorobný strach z cudzincov a cudzích krajín. Dá sa povedať, že je to aj averzia voči cudzincom. Psychológia ju zase definuje ako pocit alebo percepciu založenú na sociálne skonštruovaných predstavách, ktoré sú neobjektívne a iracionálne. Pre lepšie pochopenie popisuje dva modely vnímania: model „my“, ku ktorému zahŕňame každého, kto vyzerá, cíti myslí ako my a model „oni“, ku ktorému patria tí zlí, ktorých môžeme označiť slovami - delikventi, tuláci, nepokoj, hrozba, násilie, atď.

V publikácii „A Manual of Human Rights Education with Young People“ sa uvádza, že budovanie vlastnej identity v etnickej skupine, národe zahŕňa aj budovanie povedomia o rozličnosti iných príslušníkov spoločnosti: „ Preto by sme k tým druhým mali pristupovať viac ako k bratom, sestram, priateľom, a nie ako ku cudzincom, nepriateľom či rivalom.“¹

Publikácia ďalej informuje, že terčmi xenofobických útokov vo Východnej a Strednej Európe sú menšiny a v Západnej Európe sú to emigranti a utečenci, ktorí pochádzajú prevažne z Východnej Európy.

2. 2. Čo je to rasizmus?

Termín „rasizmus“ býva definovaný niekoľkými spôsobmi. Slovník cudzích slov uvádza, že je to: reakčná a nevedecká teória hlásajúca nerovnocennosť rás, pripisujúca určitej rase význam vo vývine ľudstva, pričom označuje niektoré rasy za „nižšie“ a „neplnocenné“. Ďalšia definícia ho označuje za vedomú, ale aj nevedomú vieru v nadradenosť jednej rasy nad inou, pričom tej prvej rase osobuje právo vládnuť nad tou druhou. Nesmieme však zabúdať, že termín „rasizmus“ zahŕňa správanie tak jednotlivcov, ako aj skupín.

Európa má dosť dlhú históriu rasizmu, kde existencia „nadradenej“ a „podradenej“ rasy súvisela s biologickými odlišnosťami. Darwinova teória, otrokárstvo, ale aj ďalšie teórie len podnecovali povedomie o tom, že jedna rasa nie je rovnocenná s druhou. Novodobý rasizmus apeluje na kultúrne odlišnosti, akými sú tradície, zvyky, história. Hovorí sa o inkompaktibilite kultúr, náboženstva, pričom podľa publikácie s názvom „A Manual of Human Rights Education with Young People“ sú stále určité skupiny tzv. obeťami rasizmu, pretože sa nachádzajú v bezvýchodiskovej situácii; pretože: „Často nemôžu bojovať proti predsudkom preneseným do praxe a tomu, ako s nimi zaobchádzajú tí, ktorí majú moc.“^{2v}

Publikácia ďalej člení rasizmus do niekoľkých úrovní:

- personálna rovina, ktorá sa vzťahuje k osobným postojom, hodnotám a viere o nadradenosti jednej rasy a podradenosti druhej
- interpersonálna rovina, ktorá reflektuje správanie jedincov, ktorí veria v nadradenosť jednej rasy
- inštitucionálna rovina, ku ktorej sa zaraďujú práva, tradície, zvyky a prax vedúce k rasovej nerovnocennosti a diskriminácii v spoločnosti, organizáciách a inštitúciách
- kultúrna rovina, ktorej súčasťou sú kultúrne hodnoty, normy v sociálnom správaní, pričom jedny sa akceptujú a druhé sa považujú za podradné

Rasizmus sa prejavuje v skrytých a otvorených podobách, pričom sa nedá povedať, ktorá z nich sa považuje za nebezpečnejšiu a zničujúcejšiu. Realitou v mnohých európskych krajinách je rasovo motivované násilie mladých ľudí. Sú stovky prípadov zločinov, ktoré sa prejavujú formami napadnutia, bitiek, ale často aj smrti, a to len preto, že obeť bola inej národnosti, vierovyznania, rasy a i.

Pozn: v súvislosti so xenofóbiou a rasizmom ako formami diskriminácie sa nim v európskych dokumentoch pridáva aj „antisemitizmus“ – protižidovské hnutie založené na rasovej nenávisti.

2. 3. Rovnaké šance

Článok 13 Amsterdamskej dohody vo veľkej miere posilnil úsilie bojovať proti akejkoľvek forme diskriminácie. Je tiež legálnou základňou boja proti všetkým formám diskriminácie, ktoré súvisia s pohlavím, rasovým alebo etnickým pôvodom, vierou, handicapom či sexuálnou orientáciou. Všetky formy diskriminácie sú zakázané a rovnaké zaobchádzanie musí byť garantované tak pri zamestnaní, školení, vzdelávaní, sociálnom zabezpečení, a pod. Európska únia získala v tejto oblasti dve smernice – Smernica 2000/43/EC o implementácii prístupu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod. Smernica 2000/78/EC stanovuje vše-

obecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani. Všetky členské štáty Európskej únie sú zodpovedné za rozširovanie informácií o rovnakom zaobchádzaní s ľudskými individuami a sú tiež povinné prezentovať tento princíp prostredníctvom nezávislých organizácií, ktorých úlohou je prijímať sťažnosti od obetí diskriminácie, začať vyšetrovanie a vydávať odporúčania v zmysle týchto smerníc.

2. 4. Boj proti rasizmu a xenofóbii na Slovensku

ECRI (Európska komisia proti rasizmu a intolerancii) vypracovala k 27. júnu 2003 v poradí tretiu správu o Slovensku, kde ocenila pokrok v rade oblastí uverejnených v správe. Pozitívne sa hodnotilo rozšírenie ustanovení trestným noriem zamerané na boj proti rasizmu a problematiku rasovo motivovaných trestných činov, ku ktorým by sa v budúcnosti mala zaviesť presná štatistika o ich počte a výsledku, návrh antidiskriminačného zákona (bol prijatý pod číslom 365/2004 v máji minulého roka) a vytvorenie úradu ombudsmana (prvý slovenský ombudsman Pavel Kandráč bol zvolený v marci 2002). Taktiež sa realizovali projekty zamerané na riešenie problémov rómskej menšiny. Napriek tomu sa v správe odporúča dôslednejšie uplatňovanie trestného práva proti rasizmu, ale aj celoplošnejšie zlepšenia v oblasti vzdelávania, bývania a zamestnanosti rómskej komunity. Ďalej sa tu deklaruje potreba zavedenia osobitných vyrovnávacích opatrení a zintenzívnenie informačnej činnosti, ako aj prešetrenie jednotlivých prípadov, akým je napr. údajná sterilizácia rómskych žien. Jednou z pozitívnych snáh bolo vytvorenie Komisie pre rasovo motivovanú trestnú činnosť, ktorá je zložená zo zástupcov Prezídia policajného zboru SR a mimovládnych organizácií. Komisia prijala rad iniciatív, ale dohliadla tiež na vypracovanie metodologickej príručky pre policajtov, ktorá obsahuje zásady postupu pri rasovo motivovaných trestných činoch.

Jednou z podmienok vstupu do Európskej únie bolo pre kandidátske krajiny, ku ktorým patrilo aj Slovensko, stabilita inštitúcií, ktoré sú garantom demokracie, právnych princípov, ľudských práv a práv menšín.

Čo sa týka medzinárodných dokumentov v oblasti ľudských práv, Slovenská republika v r. 2002 ratifikovala Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov a ešte jej zostáva podľa odporúčaní ECRI ratifikovať ďalšie právne dokumenty akým je Revidovaná sociálna charta, Európsky dohovor o právnom postavení migrujúcich pracovníkov, Dohovor o účasti cudzincov na verejnom živote na miestnej úrovni, Protokol č. 12 k Európskemu dohovoru o ľudských právach a Dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite týkajúci sa trestnosti činov rasistickej alebo xenofóbnej povahy spáchaných prostredníctvom počítačových systémov.

Prevenia boja proti rasizmu a xenofóbii na Slovensku

- 1997 – privítala Rada Európsky rok proti rasizmu, pričom zdôraznila úsilie členských štátov a dôležitosť vzdelávania
- 2000 – Rada pre mládež a vzdelávanie konštatovala potrebu zaoberať sa otázkami xenofóbie a rasizmu medzi mládežou
- 2001 – Na Rade pre mládež bola prijatá deklarácia o potlačaní rasizmu a xenofóbie na internete zintenzívnením práce s mládežou

Inštitúcie, ktoré prispievajú k podpore boja proti rasizmu a xenofóbii na Slovensku

- Sekcia menšinových kultúr MK SR, ktorá sa člení na odbor kultúry národnostných menšín a odbor kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva
- výbory NR SR
- Úrad vlády – sekcia ľudských práv, menšín a regionálneho rozvoja
- MZV SR – odbor ľudských práv
- iné sekcie a odbory štátnej správy a ZMOS
- samosprávy miest a obcí
- občianske združenia, spolky
- mimovládne a mládežnícke organizácie

2. 5. Aktivity boja proti rasizmu a xenofóbii v Európskej únii

Na európskej úrovni bolo prijatých niekoľko zákonov a boj proti rasizmu sa preniesol aj do iných oblastí. Legislatívne opatrenia zahŕňajú úsilie pre harmonizáciu legislatívy v členských štátoch EÚ. Aj napriek tomu, že diskriminácia bola zakázaná, rámec, obsah a výkon práva sa líši v každej z krajín. Európska komisia tiež prezentovala päť návrhov smernice pre otázky emigrantstva a poskytnutia azylu. K ďalším oblastiam pre posilnenie boja proti formám diskriminácie sa zaraďuje politika zamestnanosti, politika vonkajších vzťahov a programy poskytujúce finančnú podporu. Prostriedky na boj proti rôznym formám diskriminácie jasnejšie definujú odporúčania EK:

Odporúčania Európskej komisie:

- kombinácia legislatívnych a praktických opatrení v boji proti rasizmu
- spolupráca s mimovládnyimi organizáciami a sociálnymi partnermi
- špecifické postupy zahŕňajúce hostiteľskú spoločnosť s cieľom prezentácie rešpektu voči kultúrnej diverzite
- praktické opatrenia týkajúce sa trhu práce
- zhodnocovanie bez diskriminácie voči vzdelaniu a opatrenia, ktoré zabránia prejavom diskriminácie v médiách, kultúre a športe
- výskum v tejto oblasti
- systematické sústredenie boja proti rasizmu vo vonkajších vzťahoch a politike ľudských práv
- legislatívna ochrana proti rasovej diskriminácii
- efektívne, primerané a odstrašujúce tresty za rasistické a xenofobické správanie

Európska komisia proti rasizmu a intolerancii

Európsku komisiu proti rasizmu a intolerancii (ECRI) zriadila Rada Európa. Komisia je nezávislým monitorovacím orgánom pre oblasť ľudských práv, špecializovaných na oblasť rasizmu a intolerancie. Tvoria ju nezávislí a nestranní členovia, ktorí sú do nej vymenovaní na základe toho,

že sú morálnymi autoritami a uznávanými odborníkmi na otázky rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a intolerancie. Komisia analyzuje situáciu v týchto oblastiach v každom členskom štáte Rady Európy a predkladá návrhy na riešenie zistených problémov. Pracuje v 4/5-ročnom cykle a ročne preskúma situáciu v 9 až 10 krajinách. V roku 2003 Komisia ukončila tretie kolo správ, ktoré boli zamerané najmä na implementáciu. Skúmalo sa, či sa brali do úvahy odporúčania z predchádzajúcich správ. Ako pracovné metódy sa využívajú analýza dokumentov, kontaktná návšteva a dôverný dialóg s národnými orgánmi.

2. 6. Historický kalendár niektorých udalostí súvisiacich s bojom proti xenofóbii a rasizmu

Október 1995 – Európska komisia prijala rezolúcie na podporu boja proti rasizmu a xenofóbii v oblasti zamestnania a sociálnych vecí, rezolúciu odrážajúcu problémy týchto foriem diskriminácie vo vzdelávacích systémoch a dve týkajúce sa rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu.

1997 – Európsky rok proti rasizmu, ktorého súčasťou bolo množstvo iniciatív vo všetkých úrovniach. Počas neho sa vytvorila platforma antirasistických mimovládnych organizácií a spustila sa informačná a komunikačná kampaň. Cieľmi Európskeho roka proti rasizmu bolo:

- poukázať na hrozbu základných práv, ako aj na ekonomickú a sociálnu súdržnosť v Spoločenstve, v ktorom sa objavuje rasizmus, xenofóbia a antisemitizmus
- zvýšiť povedomie ľudí o integrácii prostredníctvom vzdelania, školení, zamestnania, atď.
- apelovať na diskusiu o účinkoch boja proti rasizmu, xenofóbii a antisemitizmu v Spoločenstve
- rozšíriť informácie o boji proti rasizmu na európskej a národnej úrovni
- pomôcť obetiam foriem diskriminácie včleniť sa do spoločnosti

Jún, 1997

Vzniklo Európske monitorovacie centrum rasizmu a xenofóbie, ktoré založilo Európsku informačnú sieť rasizmu a xenofóbie (Raxen). Cieľom tejto siete je zhromažďovať dáta a informácie o prejavoch rasizmu a xenofóbie. Do tejto siete patria výskumné strediská, mimovládne organizácie a špecializované centrá, ktorých aktivity môžu byť rozšírené na všetky kandidátske krajiny.

Marec, 1998

Európska komisia predstavila Akčný plán boja proti rasizmu, ktorého súčasťou sú členské štáty EÚ, mimovládne organizácie, sociálni partneri, samosprávy, médiá, športové združenia, ako aj samotní športovci. Akčný plán sa zamerá najmä na vytvorenie legislatívnych návrhov a sústredenie boja proti rasizmu do sektorov, akými sú zamestnanecká stratégia, štrukturálne fondy, vzdelávanie, školenie a mládež, informačná spoločnosť, právo a vnútorné záležitosti, komunikácia, kultúra, verejné obstarávanie, vonkajšie vzťahy, atď., ktoré môžu prispieť a výrazne ovplyvniť toto úsilie.

Ďalšími oblasťami sú vytváranie nových modelov – podpora projektov a iniciatív a posilnenie informačnej základne – médiá, internet, využívanie loga Európskeho roka proti rasizmu.

Október, 2001

Svetová konferencia proti rasizmu, rasovej diskriminácii, xenofóbii a k nim vzťahujúcej sa intolerancii v Durbane, Južná Afrika - vyhlásilo ju Valné zhromaždenie OSN. Jej hlavnými cieľmi bolo zhodnotenie procesu boja proti diskriminácii a jeho budúcnosť, zvýšenie povedomia o rasizme a jeho dôsledkoch, formulácia odporúčaní pre zvýšenie efektivity jednotlivých opatrení.

Dokumenty na posilnenie boja proti xenofóbii, rasizmu a antisemitizmu:

- Medzinárodná dohoda OSN o eliminácii všetkých foriem rasovej diskriminácie
- Európska dohoda o ľudských právach
- Rámcová dohoda na ochranu národných menšín
- Listina základných práv a slobôd (na Slovensku ju uvádza Ústavný zákon 23/1991 Zb.)
- ďalšie medzinárodné dokumenty EÚ, Rady Európy, OBSE a OSN

3.

te ich číslami.

napíšte ho na tabuľu alebo
jednu, ktorá podľa ich názor-

5. Potom sa spýtajte každého, aby povedal, ktorý obrázok si vybral a prečo.
6. Zaznačte, ktoré obrázky boli vybraté a napíšte ich počet na tabuľu.
7. Urobte štyri až päť ďalších kôl a menujte ďalšie články Deklarácie (zvoľte kombináciu občianskych, politických, sociálnych a ekonomických práv).

Zhodnotenie

Začnite prehľadom celej aktivity a potom sa pýtajte uchádzačov na to, čo sa naučili. Ďalšie otázky by sa mali týkať skutočností, či bolo ťažké vyberať fotografie pre rôzne práva, aké obrázky a akým spôsobom boli vyberané, aký počet obrázkov sa opakoval, prípadne aké boli odlišnosti pri výbere jednotlivých obrázkov, atď. Viac otázok pre zhodnotenie, obmeny tejto aktivity a typov na nové aktivity je možné nájsť v publikácii „A Manual of Human Rights Education with Young People“.

3. 2. Chodte krok dopredu

Využitie pri témach: všeobecné ľudské práva, diskriminácia a xenofóbia, chudoba

Veľkosť skupiny: 10 - 30

Čas trvania aktivity: 60 minút

Pozadie aktivity: Aktivita vychádza z výroku, ktorý hovorí, že všetci sú si rovní, ale niektorí sú si rovnejší. Účastníci majú možnosť zažiť byť niekým iným v ich spoločnosti. Okruhmi aktivity sú sociálna nerovnocennosť, ktorá je zdrojom diskriminácia a vylúčenia, ako aj empatia a jej limity.

Ciele:

- prezentovať pochopenie s ostatnými, ktorí sú odlišní
- zvýšiť povedomie o nerovnosti príležitostí v spoločnosti
- podporovať chápanie možných osobných dôsledkov príslušnosti k určitej minorite v spoločnosti alebo kultúrnej skupine

Materiál: kartičky s názvami rolí, otvorený priestor (chodba, veľká miestnosť alebo vonkajší priestor), magnetofón alebo CD-prehrávač s ľahkou relaxačnou hudbou

Príprava: Pozorne si prečítajte priebeh aktivity a urobte si prehľad náhodných situácií a udalostí, ktoré využijete v druhej časti aktivity, pričom majte na pamäti, aby charakterizovali skupinu, s ktorou pracujete. Urobte kartičky s rôznymi rolami – jednu na každého účastníka. Skopírujte pripravený zoznam na kopírke alebo ručne, vystrihnite ich a zložte.

Inštrukcie:

1. Vytvorte pokojnú atmosféru prostredníctvom hudby. Taktiež požiadajte účastníkov, aby zostali ticho.
2. Vyberte kartičky s názvami rolí a náhodne ich rozdaťe každému z účastníkov. Požiadajte, aby ich neukazovali nikomu inému.

3. Vyzvite ich, aby si sadli na dlážku a prečítali si svoje kartičky.
4. Požiadajte uchádzačov, aby sa snažili dostať do konkrétnej roly. Prečítajte im niektorú z otázok: Aké bolo tvoje detstvo? Kde si žil? Aké hry si sa hrával? Ako vyzeral tvoj každodenný život? Aký je tvoj životný štýl? Čo ťa rozrušuje a čoho sa obávaš? a i., pričom im nechajte čas na reflexiu a vytvorenie obrazu o sebe a živote.
5. Potom požiadajte uchádzačov, aby zostali potichu a postavili sa do radu v jednej línii.
6. Vysvetlite, že im prečítate zoznam situácií a udalostí. Ich úlohou bude v prípade kladnej odpovede urobiť krok vpred a v prípade zápornej odpovede ostať na svojom mieste.
7. Všetko čítajte len raz a po každej vete sa odmlčte. Nechajte im čas, aby si uvedomili svoju pozíciu voči ostatným.
8. Nakoniec ich požiadajte, aby si vyznačili svoju záverečnú pozíciu. Potom im dajte niekoľko minút, aby sa pred zhodnotením rozlúčili so svojou rolou.

Zhodnotenie

Začnite otázkami o tom, čo sa udialo, aký mali pocit z aktivity, prejdite všetky otázky až po to, čo sa naučili. V hodnotení by sa mali objaviť otázky typu: Ako ste sa cítili pri robení kroku vpred alebo naopak, ak ste zostali stáť? Mali ste pocit, že v niektorých momentoch boli porušené ľudské práva? Vedeli ste uhádnuť roly ostatných? Myslíte si, že cvičenie nejakým spôsobom odzrkadľovalo spoločnosť? Aké kroky by sa mali prijať na odstránenie nerovnosti v spoločnosti? Viac otázok pre zhodnotenie, obmeny tejto aktivity, ako aj typy na nadviazanie nových aktivít je možné nájsť v publikácii „A Manual of Human Rights Education with Young People“.

3. 3. Tichá podlahová diskusia

Využitie pri témach: rasizmus, antisemitizmus, netolerancia a xenofóbia

Veľkosť skupiny: 10 - 20

Čas trvania aktivity: jeden a pol až dve hodiny

Pozadie aktivity: Aktivita je spôsobom, ktorým prijmeme účastníkov, aby rozmýšľali o záležitostiach súvisiacich s kampaňou „all different – all equal (všetci odlišní – všetci rovní)“. Základným pravidlom je, aby sa účastníci počas aktivity medzi sebou nerozprávali.

Ciele:

- uvedomiť si, čo pre nás znamená pojem rasizmu, xenofóbie a ďalších prejavov intolerancie
- podporovať chápanie možných osobných dôsledkov príslušnosti k určitej minorite v spoločnosti alebo kultúrnej skupine

Materiál: flipchart alebo veľký papier, ktorý sa dá zavesiť na stenu, 20 farebných zvýrazňovačov, papierová páska

Inštrukcie: Každý sedí v kruhu okolo asi 4 veľkých papierov so slovami „RASIZMUS“, „ANTISEMITIZMUS“, „NETOLERANCIA“, „XENOFÓBIA“ prilepených na dlážku. Závisí od veľkosti skupiny, ale školiteľ môže povedať pár slov na úvod. Požiadajte účastníkov, aby napísali všetko, čo sa im asocjuje alebo ich napadne k spomínaným slovám. Taktiež môžu reagovať na to, čo napísal niekto iný alebo dávať opačné názory, prípadne robiť spojenia so svojimi vyjadreniami. Základným pravidlom je: „Nikto nerozpráva!“ a je v poriadku, ak viacej účastníkov píše svoje myšlienky v tom istom čase. Desať pred ukončením diskusie ich na to upozornite a v čase skončenia ich požiadajte, aby už nikto nevyjadroval svoje myšlienky písomnou formou. Po tichej diskusii ich vyzvite k verbálnej diskusii, ktorá by sa mala týkať vysvetlení toho, čo bolo napísané. Táto diskusia sa môže dotýkať hlavných tém – napísaných výrazov, môžu byť v nej vyjadrené myšlienky, pocity, ale aj názory na tichú diskusiu.

Zhodnotenie

Táto aktivita môže byť nápomocná pre tých, ktorí potrebujú nejaký čas, aby si premysleli svoje reakcie alebo pre tých, ktorým robí problém diskutovať vo veľkej skupine. Aktivita s názvom „Tichá diskusia“ môže byť užitočným vstupným cvičením k spomínaným témam.

3. 4. Používanie audiovizuálneho materiálu

Využitie pri témach: rasizmus, antisemitizmus, netolerancia a xenofóbia

Veľkosť skupiny: 10 - 30

Čas trvania aktivity: dve a pol hodiny

Pozadie aktivity: Táto aktivita je nástrojom kreativity, zdôrazňuje potenciál v mladých ľuďoch – tak skupiny, ako aj jednotlivcov. Môže sa využiť aj ako záverečná aktivita k semináru alebo školeniu.

Materiál: videorekordér, flipchart alebo veľký papier, ktorý sa dá zavesiť na stenu, farebné zvýrazňovače, lepidlo, nožnice, páska, farebný papier, atď.

Inštrukcie: Skupine sa predstaví cieľ aktivity, ktorým je vytvorenie 45-minútového programu o rasizme, xenofóbii, antisemitizme a intolerancii s použitím videa ako stimulačného materiálu. Každá skupina (5-6 účastníkov) sa môže rozhodnúť, na akú vekovú kategóriu má byť program zameraný, a ako bude štvrt hodina využitá. Potom skupina pozerá video, prítomní si môžu robiť poznámky.

Účastníci majú 90 minút na diskusiu, aby odvodili obsah a metodológiu. Záverečné rozhodnutie skupiny v podobe programu bude napísané na flipchart a zavesené na stenu. Jeden člen skupiny by tam mal zostať ako sprievodca, ktorý podá vysvetlenie a objasní, ak sa ostatní budú pýtať. Ostatní členovia sa môžu prechádzať dookola, pričom si vymieňajú úlohu sprievodcu, aby mal každý člen skupiny možnosť čítať aktivity ďalších skupín.

Zhodnotenie

K ďalším materiálom, ktoré môžu byť využité v tejto aktivite sú kartón, série fotografií, postery, články z novin a časopisov. Výsledné video-programy sú zväčša inovatívne a môžu byť prehrávané aj celý deň. Dôležitou časťou aktivity je aj získať spätnú väzbu od ostatných členov skupiny.

Citácie:

¹ Compass: A Manual on Human Rights Education with Young People, Council of Europe Publishing, Nemecko, 2002, s. 333

² Tamže, str. 334

Použitá literatúra:

1. Compass: A Manual on Human Rights Education with Young People, Council of Europe Publishing, Nemecko, 2002
2. Nový impulz pre európsku mládež: Biela kniha Európskej komisie, Luxembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2002
3. European Commission against Racism and Intolerance: Tretia správa o Slovensku, Council of Europe, Štrasbourg, 2003
4. European Youth Human Rights: European Youth Centre Budapest, 1999
5. Sprievodca grantovým programom EÚ Mládež
6. Ivanová-Šalingová, M.: Malý slovník cudzích slov, Bratislava 1972
7. Informácie z internetu – Zákony NR SR, dokumenty o rasizme a xenofóbii na stránke ECRI – www.coe.int/ecri, www.changenet.sk

Dôležité adresy:

Európska komisia proti rasizmu a intolerancii
Secretariat of ECRI
Directorate General of Human Rights – DG II
Council of Europe
F –67075 Strasbourg Cedex
Tel.: +33(0) 3 88 41 29 64
Fax: +33(0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int
www.coe.int/ecri

European Commission
Directorate-General for Education and Culture
YOUTH Unit
rue de la Loi 200
B – 1049 Brussels
Tel: +32 2 295 1100
Fax: +32 2 299 41 58
E-mail: youth@cec.eu.int
<http://europa.eu.int/comm/youth/>

Council of Europe
Directorate of Youth and Sport
30, rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg – France
Tel: +33 388 412 300
Fax. +33 388 412 777

Iuventa – NK Mládež
Búdková 2
811 04 Bratislava
Tel: 02/592 96 301
Fax: 02/592 96 421
E-mail: nkmladez@iuventa.sk
Internet: <http://www.iuventa.sk>

RASIZMUS A XENOFÓBIA
Zuzana Kolačanová

© IUVENTA

Text: Zuzana Kolačanová

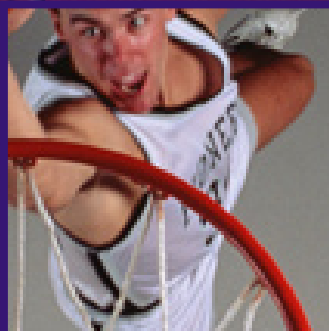
Fotografie: © IUVENTA, compART

Grafická úprava: © compART

Tlač:

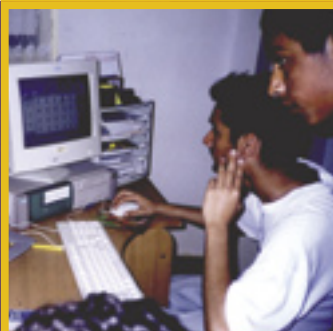
www.iuventa.sk

Prvé vydanie 2005

ISBN 80-8072-029-0

9 788080 720292

IUVENTA – NK Mládež
Búdková 2
811 04 Bratislava 1

Tel.: 02/5929 6301
Fax: 02/5441 1421
e-mail: nkmladez@iuventa.sk

Vydané z finančných zdrojov
Európskej komisie

www.iuventa.sk